

واحد کار سوم : تابلوهای برق ساختمان

هدفهای رفتاری

در پایان این فصل از هنرجو انتظار می‌رود :

انواع تابلوهای داخل ساختمان را شرح دهد.

۱- تجهیزات، نحوه سیم‌کشی تابلوی تقسیم واحد را شرح دهد.

۲- تابلوی تقسیم واحد را نقشه‌خوانی کند.

۳- تجهیزات، نحوه سیم‌کشی تابلوی اشتراکی را شرح دهد.

۴- تابلوی اشتراکی را نقشه‌خوانی کند.

۵- تابلوی اشتراکی یک ساختمان آپارتمانی چهار واحدی را نصب و سیم‌کشی کند.

۶- تجهیزات تابلوی کتتور را شرح دهد.

۷- تابلوی کتتور را نقشه‌خوانی کند.

۸- تابلوی کتتور یک ساختمان آپارتمانی چهار واحدی را نصب و سیم‌کشی کند.

۹- تجهیزات تابلوی موتورخانه یک ساختمان را شرح دهد.

۱۰- تابلوی موتورخانه را نقشه‌خوانی کند.

۱۱- تابلوی موتورخانه را نصب و سیم‌کشی کند.

نظری	عملی	جمع
۲۸	۱۶	۱۲ ساعت آموزش

تبلوهای داخل ساختمان‌های متداول شهری، با توجه به خواسته شرکت برق و نوع ساخت و ساز امروزی به سه دسته زیر تقسیم بندی می‌شوند؛

- تابلوی تقسیم واحد؛

- تابلوی عمومی؛

- تابلوی اصلی (تابلو کنترل).

در ادامه، به تشریح هر یک از این تابلوها می‌پردازیم.

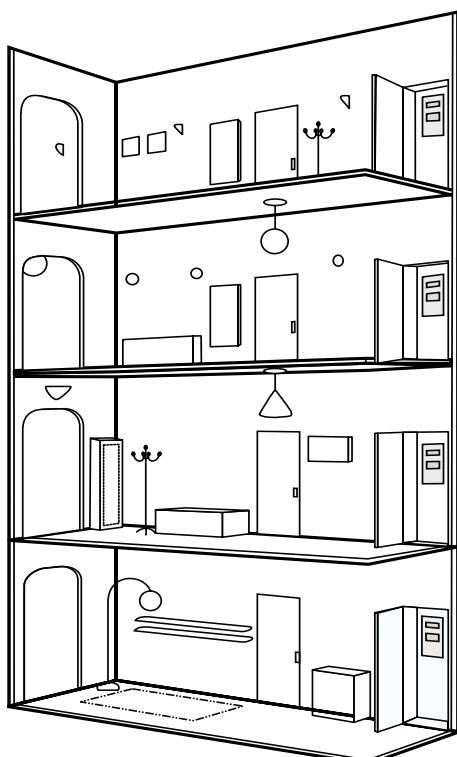
۳-۱-تابلو تقسیم واحد

از این تابلو مدارهای روشنایی و پریز وسایر مصارف واحد مسکونی تغذیه می‌شود. قبلاً با این تابلو و نصب و سیم کشی آن آشنا شدید. شکل ۱-۳ نمونه‌ای از این تابلو را نشان می‌دهد.

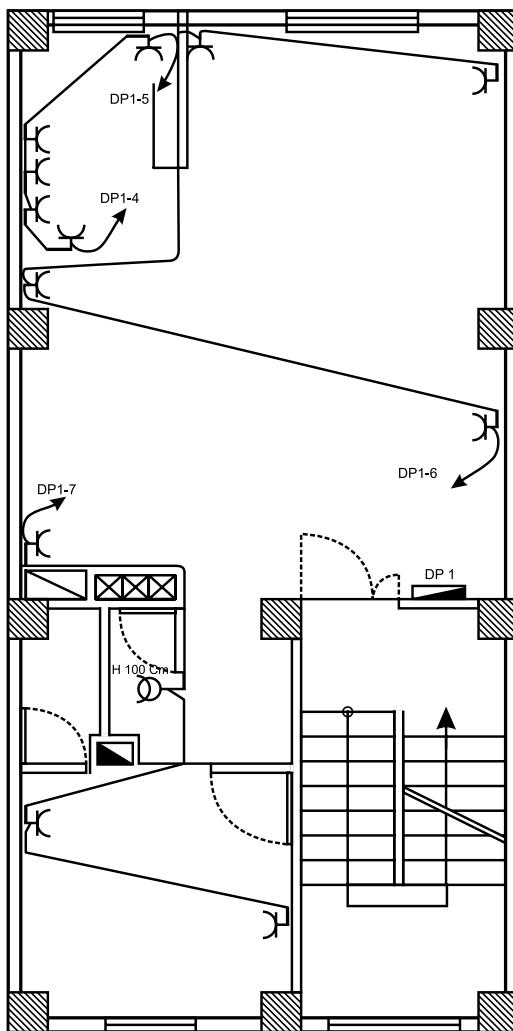
شکل ۱-۱

محل نصب این تابلو در داخل واحدهای آپارتمان است. (شکل ۳-۲)، محل قرارگیری این تابلو را در واحدهای یک آپارتمان نشان می‌دهد.

شکل ۳-۲

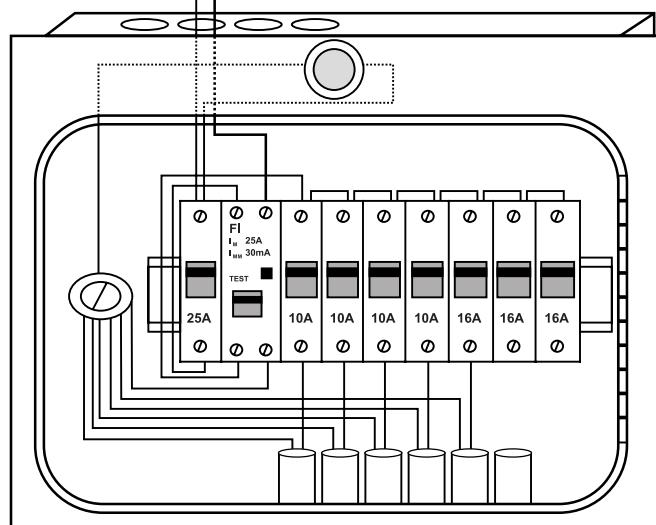
همان طور که می‌دانید، یکی از روش‌های سیم کشی

شکل ۳-۳- نشان دادن تابلوی تقسیم واحد در پلان پریز ها

ساختمان استفاده از تابلوی تقسیم است. این تابلو جانشین ساده‌ای برای جعبه تقسیم‌های پراکنده در ساختمان‌های قدیم است. در این نوع سیم‌کشی سیستم‌های جریان ضعیف، پریزهای برق و روشنایی‌ها کاملاً از هم مجزا هستند و جداگانه خط‌بندی می‌شوند و از تابلوی تقسیم تغذیه می‌نمایند. مزیت استفاده از این روش آن است که تنها مسیری که دچار اتصالی (خطا) می‌شود از مدار خارج می‌شود و مابقی ساختمان بدون برق نمی‌ماند. محل مناسب برای نصب این تابلو، ورودی آپارتمان یا آشپزخانه است. در نقشه‌ها این تابلو در پلان پریزهای نشان داده می‌شود (شکل ۳-۳).

(شکل ۳-۴)، تصویر شماتیک یک تابلوی تقسیم را به همراه سیم‌کشی آن، نشان می‌دهد.

شکل ۳-۴

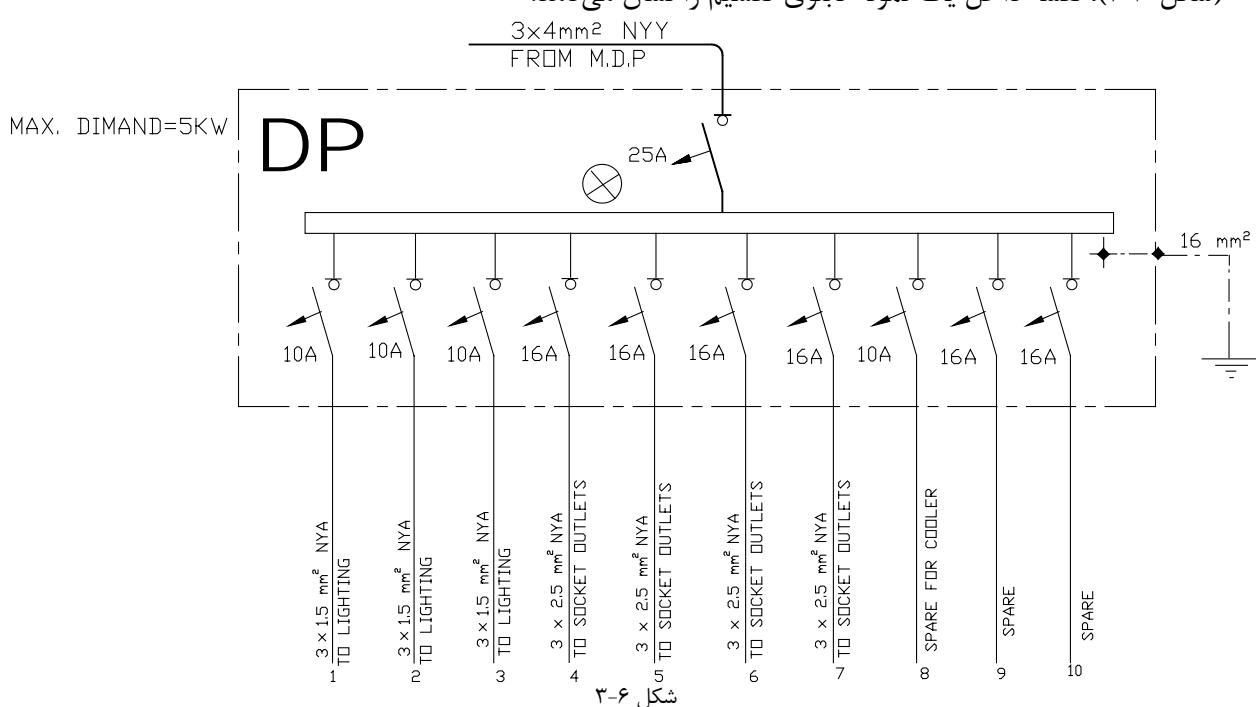
- **کلید MCB:** این کلید از دو قسمت مغناطیسی (جريان زیاد در مدت زمان کم)، حرارتی (افزایش تدریجی جریان) تشکیل شده است. این کلیدها در دو نوع B و C ساخته شده است. نوع B در مصارف روشنایی به کار می‌رود و تندر کار است و نوع C در راه اندازی الکتروموتورها و همچنین برای پریزهای استفاده قرار می‌گیرد و کند کار است. فیوز باید با توجه به نوع مصرف کننده و جریان عبوری از آن انتخاب شود (شکل ۳-۵).

شکل ۳-۵

۱-۱-۳ نقشه تابلوی تقسیم واحد

(شکل ۳-۶)، نقشه داخل یک نمونه تابلوی تقسیم را نشان می‌دهد.

- **شرح نقشه:** همان طور که در شکل ۳-۶ نشان داده شده است، نام این تابلو DP^۱ است. این تابلو از طریق یک کابل (۳×۴ mm²) سه رشته با سطح مقطع ۴ میلی متر مربع تغذیه می‌شود. این سه رشته شامل سیم فاز، سیم نول و سیم اتصال بدنه است. این کابل از نوع NYY است که به معنای دو لایه عایق پلاستیکی PVC است، یکی بر روی هر یک از رشته سیم‌ها و دیگری بر روی مجموعه سه سیم. (شکل ۳-۷)، یک نمونه کابل NYY را نشان می‌دهد.

شکل ۳-۷

سیم فاز پس از عبور از فیوز مینیاتوری اصلی، وارد فیوزهای مینیاتوری هر یک از خطها می‌شود. بعضی از این تابلوها دارای یک لامپ سیگنال برای نشان دادن بودن و یا نبودن برق در تابلو هستند.

شکل ۳-۸

در خطهای خروجی این تابلو باید سیم ارت، سیم نول و سیم فازی که در مسیر آن فیوز مینیاتوری قرار دادیم وجود داشته باشد. باید نوع خط (روشنایی یا پریز یا . . .) بر روی تابلو ذکر شود. سطح مقطع خطهای خروجی برای پریزهای $2/5 \text{ mm}^2$ و برای روشنایی ها $1/5 \text{ mm}^2$ است.

شکل ۳-۹

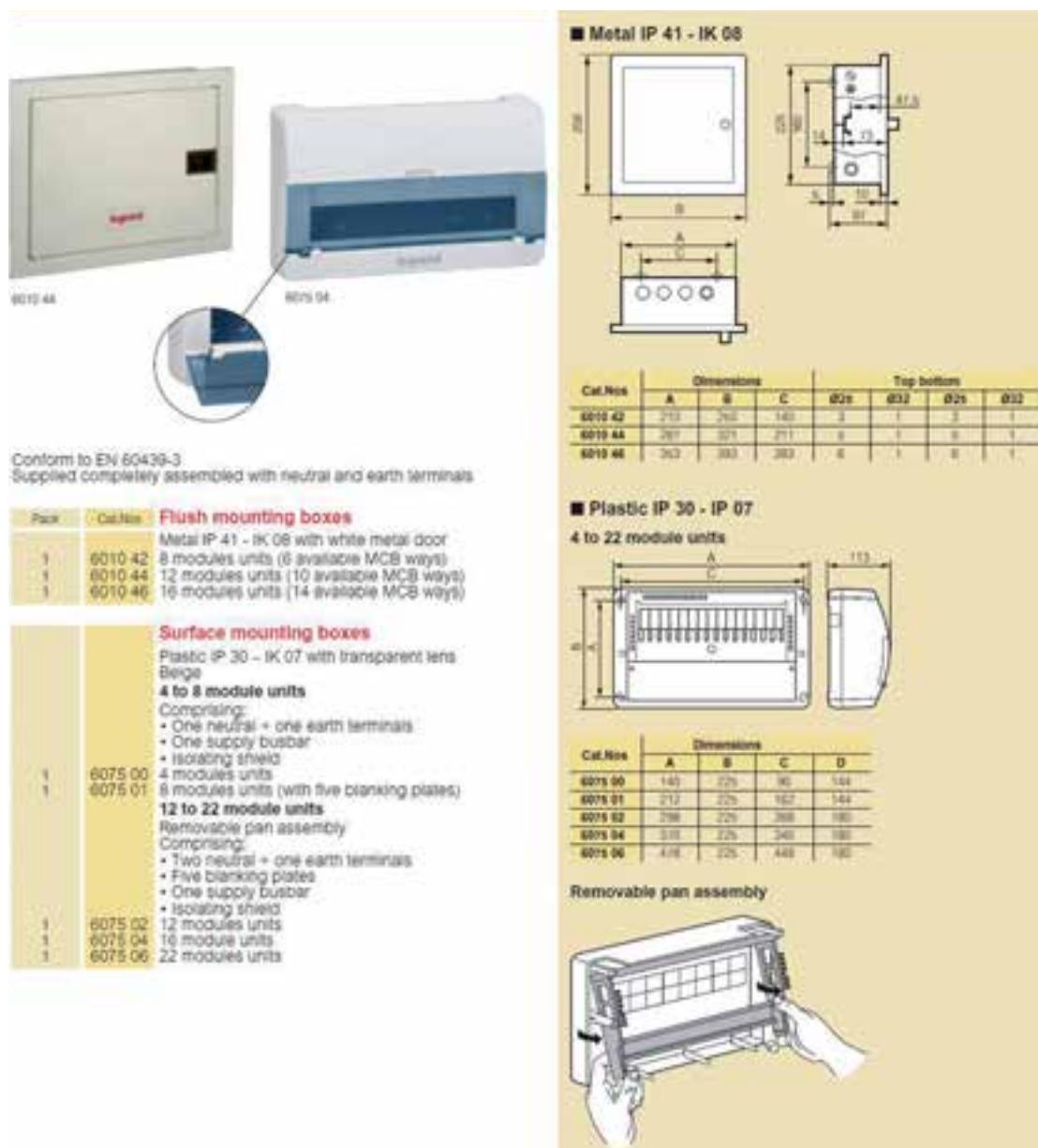
طبق مقررات، مقدار مجاز جریان فیوزها برای مدارهای روشنایی 10 A و برای پریزها 16 A در نظر گرفته می‌شود. برای مصارف خاص (مانند کولر) باید سطح مقطع سیم و آمپر فیوز را با توجه به توان آن محاسبه و انتخاب کرد.

در هر تابلو نیز باید چند خط را به صورت ذخیره یا رزرو در نظر گرفت تا در صورت بروز مشکل و خرابی در سایر خطوط و یا تغییرات احتمالی در ساختمان بتوان از این خطها استفاده نمود.

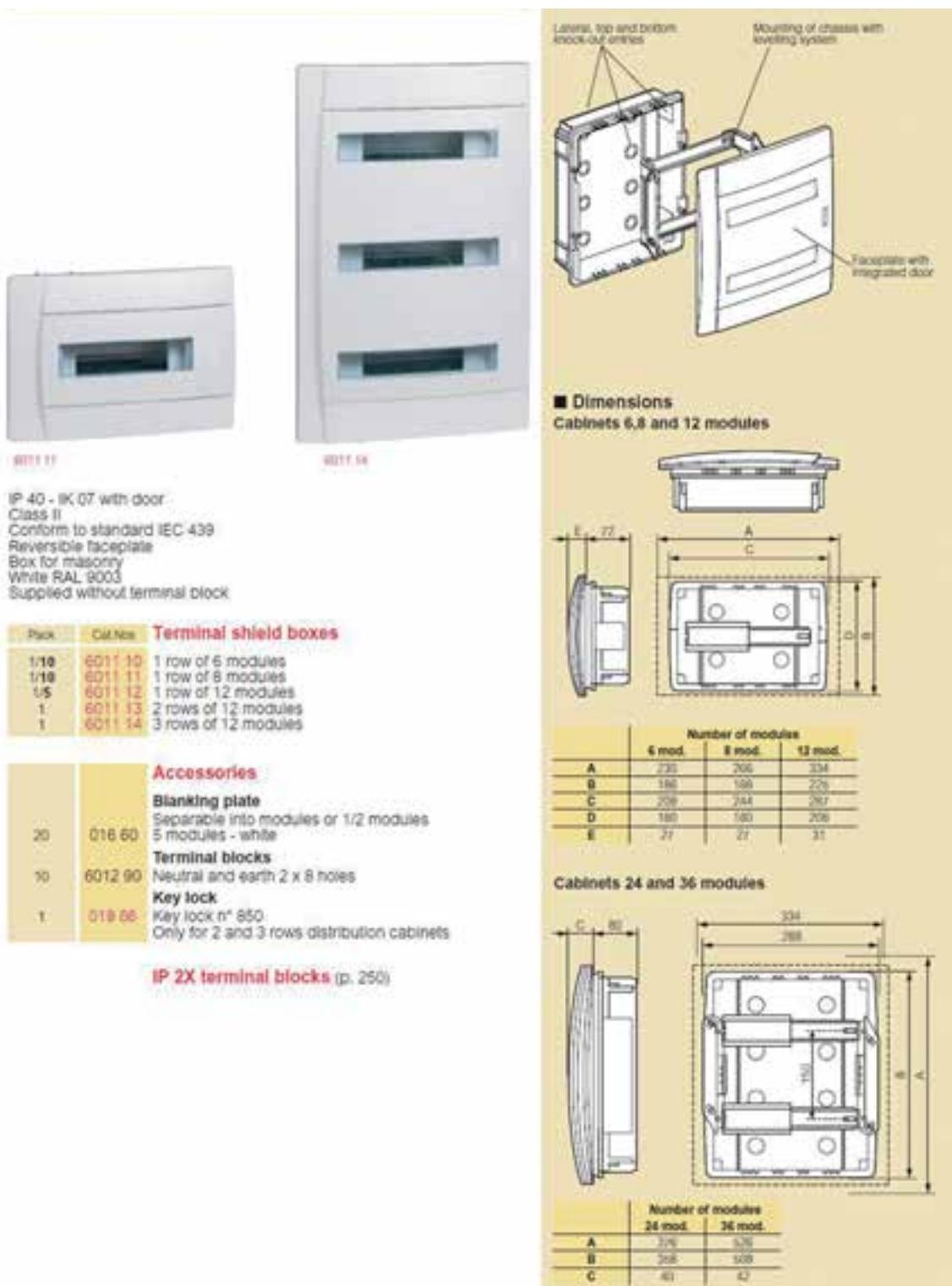
با توجه به اینکه در حال حاضر امتیاز برقی که شرکت برق به هر یک از واحدهای مسکونی می دهد ۲۵ آمپر تحت ولتاژ ۲۲۰ ولت است لذا توان کل نصب شده و حداکثر درخواست تابلو به وات یا کیلووات برای هر تابلوی تقسیم واحد KW ۵ است (توجه کنید که $\text{COS}\Phi = 0.9$ در نظر گرفته می شود).

۳-۱-۲-کاتالوگ

(شکل های ۳-۱۰ و ۳-۱۱) دو نمونه کاتالوگ مربوط به شرکت های سازنده تابلوی تقسیم واحد را به همراه مشخصات فنی تابلو نشان می دهند.

شکل ۳-۱۰

شکل ۳-۱۱

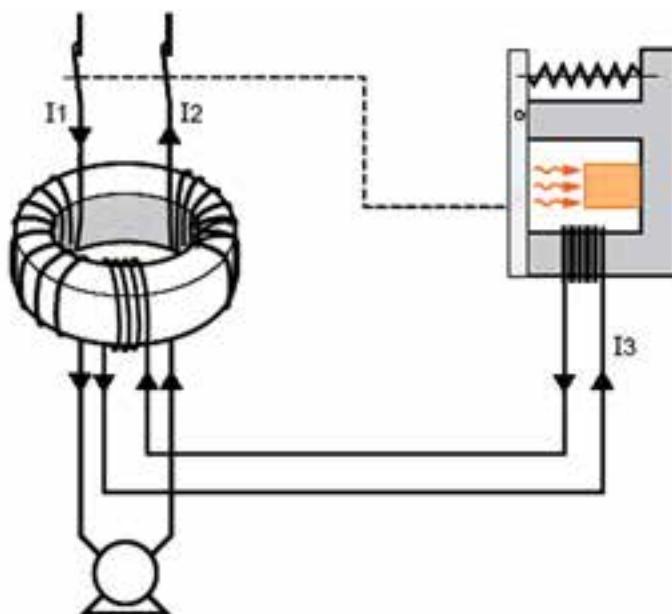
• **کلید RCCB:** توصیه می شود در تابلوی تقسیم واحد از کلید RCCB یا کلید محافظه جان استفاده شود. این کلید در دو نوع سه فاز و تک فاز ساخته می شود. در نوع تک فاز، این کلید دارای یک پیچ اتصال با شماره ۱ و پیچ دیگری با نام N برای اتصال سیم فاز و نول ورودی اصلی است. پیچ های ۱ و N در زیر کلید برای اتصال به مصرف کننده است.

بر روی این کلیدها جریان و ولتاژ قابل تحمل آن‌ها نوشته می‌شود. این کلیدها در نوع سه فاز نیز ساخته می‌شوند. (شکل ۳-۱۲)، یک نمونه از این کلید را نشان می‌دهد.

شکل ۳-۱۲

اساس کار این کلید بر پایه اختلاف جریان بین سیم‌های رفت و برگشت است. در حالت کار عادی اختلاف جریانی بین سیم‌های رفت و برگشت وجود ندارد. اما در صورتی که در مداری به واسطه اتصال بدنی مقداری از جریان به زمین نشست پیدا کند اختلاف جریانی بین سیم‌های رفت (فاز) و برگشت (نول) به وجود می‌آید که باعث می‌شود تا کلید مصرف کننده را از شبکه برق قطع نماید. (شکل ۳-۱۳)، طرز کار این کلید را نشان می‌دهد.

شکل ۳-۱۳

این وسیله به اندازه‌ای حساس است که می‌تواند جریان‌های نشستی کوچک را که باعث عملکرد فیوز نمی‌شود ولی می‌تواند برای شروع یک آتش‌سوزی یا برق‌گرفتگی کافی باشد حس کند و منبع تغذیه را در چند دهم یا صدم ثانیه قطع نماید.

(شکل ۳-۱۴)، کاربرد این کلید را در تابلوی تقسیم واحد نشان می‌دهد.

شکل ۳-۱۴

تابلو عمومی

در داخل یک آپارتمان فضاهایی وجود دارد که همه ساکنین یک آپارتمان از آن‌ها به صورت مشترک استفاده می‌کنند این فضاهای عبارت اند از سرویس پله، پارکینگ، بام و حیاط. لذا برق رسانی به این فضاهای باید از طریق تابلوی جداگانه‌ای صورت گیرد. به تابلویی که برق این مکان‌ها را توزیع می‌کند به اصطلاح تابلوی عمومی می‌گویند. این تابلو باید در محلی نصب شود که قابل دسترس باشد و عموماً در پیلوت نصب می‌شود. (شکل ۳-۱۵)، نمونه‌ای از این تابلو را نشان می‌دهد.

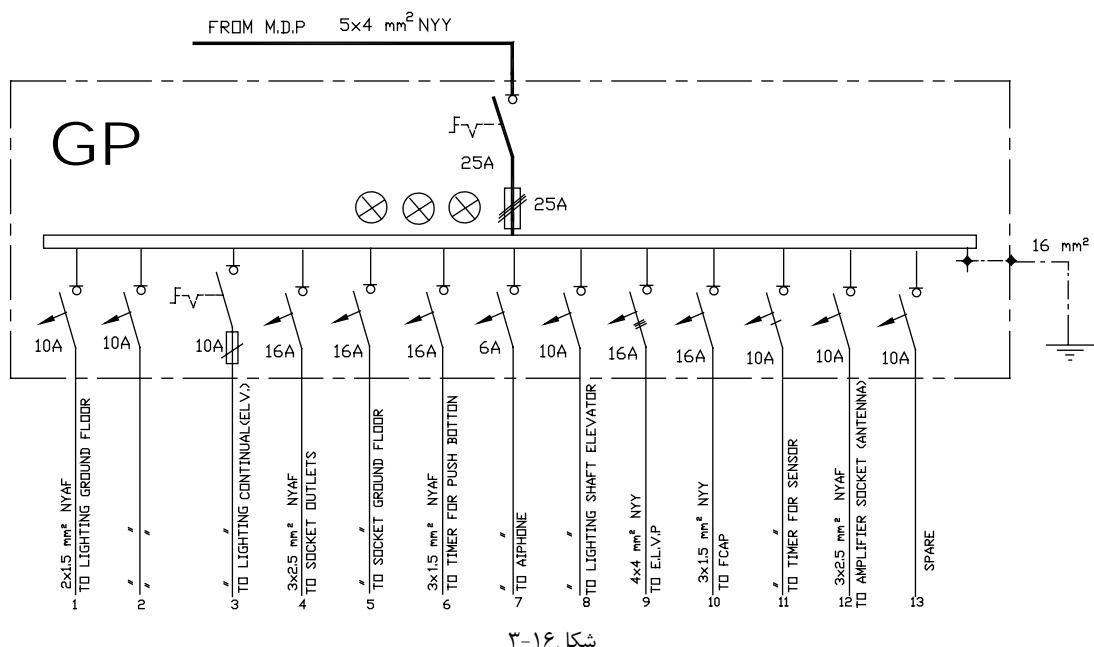

شکل ۳-۱۵

۳-۲-۳- نقشه تابلوی عمومی

(شکل ۳-۱۶)، نقشه یک نمونه تابلوی عمومی را نشان می‌دهد. نام این تابلو جی پی (GP¹) است.

^۱- General Panel

• شرح نقشه

در ورودی این تابلو از کابل $5 \times 4 \text{ mm}^2$ است یعنی کابلی که ۵ رشته سیم دارد و مقطع هر یک ۴ میلی متر مربع است. سه رشته، از این پنج رشته برای سه فاز، یکی برای نول و دیگری سیم ارت است. اختلاف سطح بین فاز و فاز ۳۸۰ ولت و بین هر یک از فازها و سیم نول ۲۲۰ ولت است.

کابل اصلی، پس از ورود به تابلو، وارد کلید گردان ۱-۰ می شود تا به این وسیله بتوان برق اصلی تابلو را با یک کلید، قطع و وصل کرد. سیم های فاز پس از عبور از کلید وارد فیوز سه فاز می شوند. مقدار جریان نامی فیوزها بر اساس مصرف تابلو محاسبه و انتخاب می شود.

برای نشان دادن وجود برق در تابلو از سه لامپ سیگنال برای سه فاز استفاده می شود.

شکل ۳-۱۷

همان طوری که قبلاً گفته شد، این تابلو قرار است که برق مصارفی را، که بین تمامی واحدها مشترک است، تغذیه کند. برای این منظور برای روشنایی‌های سرویس پله، پارکینگ، موتورخانه، چاله آسانسور، حیاط، بام و دیگر موارد چند خط با سیم نمره $1/5\text{ mm}^2$ و فیوز 10 آمپر پیش‌بینی می‌شود. همچنین برای پریزهایی که در سرویس پله، پارکینگ، موتورخانه، حیاط و بام مورد استفاده قرار گرفته اند باید چند خط را با سیم نمره $2/5\text{ mm}^2$ و فیوز 16 آمپر در نظر گرفت. در این

تابلو هم چند خط نیز به عنوان رزرو پیش‌بینی شده است.

در صورتی که ساختمان دارای آسانسور یا موتورخانه برای سیستم‌های سرمایشی و گرمایشی باشد. تابلوی GP سه فاز خواهد بود و یک خط خروجی سه فاز که از یک فیوز سه فاز، تغذیه می‌کند، برای تابلوی آسانسور خواهیم داشت. سایز کابل $4\times 4\text{ mm}^2$ و جریان نامی فیوز سه فاز آن 16 A خواهد بود. (موتورهای سه فاز آسانسور برای ساختمان‌های آپارتمانی متداول شهری حداقل 6 Kw هستند) البته برای اطمینان بیشتر باید برای هر تابلو به طور جداگانه محاسبه شود.

روشنایی چاه آسانسور با دو چراغ در فاصله $0/5\text{ متر}$ از بالاترین و پایین ترین نقطه چاه و مابقی به فواصل حداقل 7 متر با حفاظ (چراغ تونلی) و قابلیت روشن خاموش شدن از موتورخانه و چاهک (با مدار تبدیل) باید نصب شود.

شکل ۳-۱۸ - چراغ تونلی

کار عملی ۱: نصب تجهیزات و سیم کشی تابلوی عمومی برای یک ساختمان چهار طبقه تک واحدی زمان: ۶ ساعت

تجهیزات مورد نیاز

قاب (فریم) تابلو- کلید گردان ۱-۰- فیوز مینیاتوری- سیم- سر سیم- لامپ سیگنال

توجه: مشخصات الکتریکی کلیه تجهیزات کارهای عملی این فصل متناسب با تجهیزات موجود در کارگاه انتخاب می شود.

مراحل انجام کار:

- ۱- قاب تابلو و دیگر تجهیزات برای مونتاژ تابلو را از انبار تحویل بگیرید.
- ۲- کلید گردان ۱-۰- را در محل ورود کابل اصلی نصب کنید.
- ۳- شینه های تابلو را روی مقره های مربوط سوار و به کمک ابزار محکم کنید.
- ۴- فیوزها را روی ریل های مربوط سوار کنید.
- ۵- لامپ های سیگنال را نصب کنید.
- ۶- در محل های لازم داکت کشی کنید.
- ۷- سیم کشی های لازم را برای تابلو انجام دهید.
- ۸- تابلو را در محل مناسبی نصب نمایید. در نصب تابلو از تراز بودن کاملاً مطمئن شوید.

شکل ۳-۱۹

۳-۴-۳ تابلوی اصلی (تابلوی کنتور)

کابل اصلی برق پس از ورود به داخل آپارتمان وارد تابلوی می‌شود که این تابلو برق تمامی واحدهای ساختمان و همچنین برق فضاهای اشتراکی را تأمین می‌کند. به این تابلو تابلوی اصلی یا تابلوی کنتور می‌گویند. این تابلو در ورودی ساختمان قرار می‌گیرد و شرکت برق آن را بازدید می‌کند. (شکل ۳-۲۰)، نمونه‌ای از این تابلو را نشان می‌دهد.

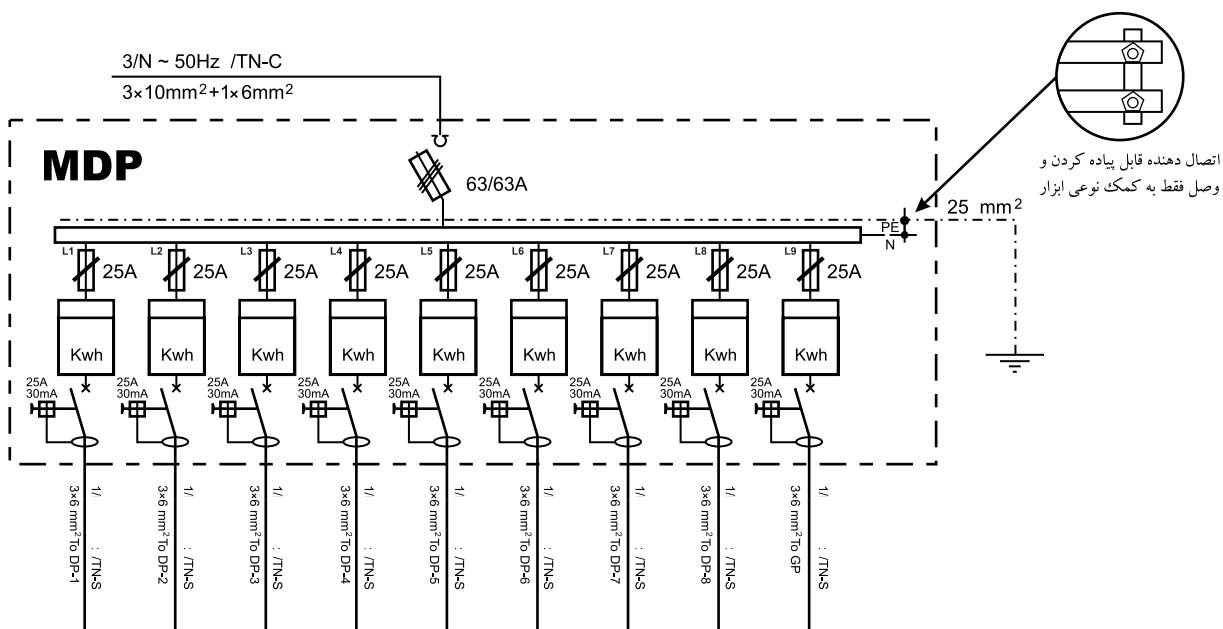

شکل ۳-۲۰

همان طور که گفتیم، کابل اصلی پس از کشیده شدن به ساختمان وارد این تابلو می‌شود و با توجه به تعداد واحدهای مسکونی و وجود تابلوی اشتراکی تعداد کنتورهای این تابلو به دست می‌آید. مثلاً ساختمان چهار طبقه‌ای که در هر طبقه یک واحد آپارتمان دارد دارای تابلوی اصلی با پنج کنتور است، که یکی از آنها برای تابلوی عمومی است و بقیه هر یک برای یکی از واحدهای است. کنتور واحدها تک فاز است و تابلوی اشتراکی در صورتی که ساختمان دارای آسانسور باشد سه فاز و در غیر این صورت تک فاز خواهد بود.

۳-۴-۳ نقشه تابلوی اصلی (کنتور)

(شکل ۳-۲۱) نقشه تابلوی اصلی را نشان می‌دهد.

شکل ۳-۲۱

شرح نقشه

- همان‌گونه که در شکل ۳-۲۲ نشان داده شده است، نام این تابلو MDP است. این تابلو دارای برق سه فاز با کابل ورودی $3 \times 10\text{ mm}^2 + 1 \times 62\text{ mm}^2$ است. سه سیم فاز، ابتدا وارد کلید فیوز می‌شوند. کلید فیوزها باید از نوع قابل قطع زیر بار باشند. (شکل ۳-۲۲)، دو نمونه کلید فیوز و فیوز آن‌ها در تابلو اصلی نشان می‌دهد.

شکل ۳-۲۲- کلید فیوز

محل نصب کلید فیوز در منتهی الیه پایین تابلو و در محلی است که کابل اصلی وارد تابلو خواهد شد (شکل ۳-۲۳).

شکل ۳-۲۳- محل ورود کابل اصلی به داخل تابلو

صرف برق همه واحدهای آپارتمان در تابلوی کنتور باید به طور

شکل ۳-۲۴

مساوی بر روی فاز های ۱، ۲ و ۳ تقسیم شوند. درج نام فاز در کنار هر خط الزامی است. بر روی در این تابلو نیز سه لامپ سیگنال نصب می شود.

شکل ۳-۲۵

در این تابلو، به دلیل استفاده زیاد از سیم های، نول و ارت، باید برای هر یک شینه (تسممه مسی) یا ترمینال در نظر گرفته شود. سطح مقطع شینه باید مانند سطح مقطع سیم ها محاسبه شود.

شکل ۳-۲۶

سه خروجی کلید فیوز هم باید هر یک به شینه جداگانه‌ای مجهز باشند تا بتوان ورودی هر یک از، کنتورها را پس از تقسیم بین فازها، به این شینه‌ها متصل کرد.

شکل ۳-۲۷

شینه مربوط به اتصال زمین باید به بدنهٔ فلزی تابلو و همچنین به درهای آن متصل شود.

شکل ۳-۲۸

شینه‌ها بر روی پایه‌های عایق به نام مقره (Isolator) نصب می‌شوند. جنس این مقره‌ها از پلاستیک یا چینی است.

شکل ۳-۲۹

در بعضی موارد داخل این تابلو لامپی تعییه می‌شود، به طوری که تا در تابلو بسته باشد لامپ خاموش است و هنگامی که در تابلو باز شود نیروی وارد شده بر شستی که بر روی بدنه تابلو نصب شده است، برداشته می‌شود و لامپ روشن می‌گردد. (شکل ۳-۳۰)، این شستی و لامپ داخل تابلو را نشان می‌دهد.

شکل ۳-۳۰

برای اینکه سیم‌کشی داخل کابین به طور منظم انجام شود از داکت و در بعضی موارد خاص از کمربند پلاستیکی استفاده می‌شود (شکل ۳-۳۱).

شکل ۳-۳۱

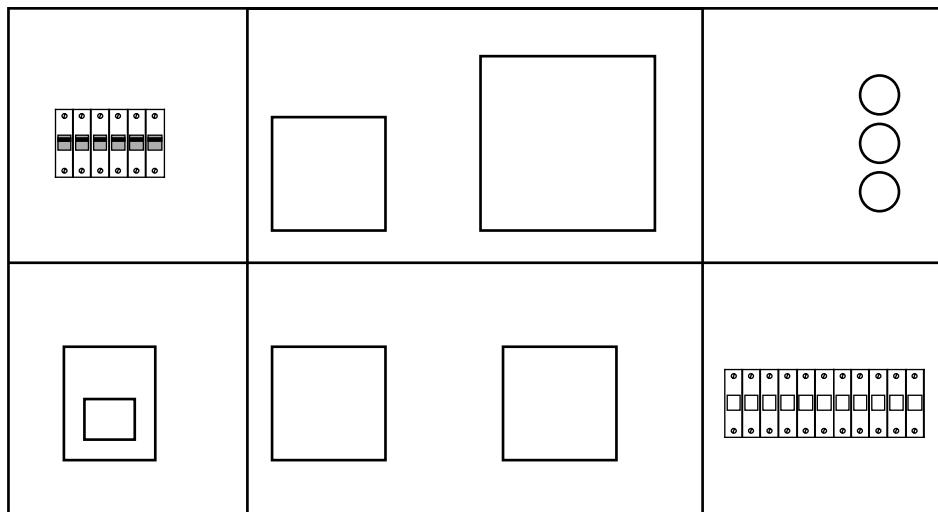
به تعداد کنتورها در تابلوی اصلی، ورق فلزی جلوی تابلو را برش می‌دهند تا صفحه نمایشگر کنتور بدون بازکردن در تابلو توسط مأمور شرکت برق قابل قرائت باشد. (شکل ۳-۳۲) دو تابلوی کنتور ۱ و ۴ کنتوری را نشان می‌دهد.

شکل ۳-۳۲

تابلوی اصلی به سه قسمت تقسیم می‌شود. یک قسمت مربوط به ورود کابل اصلی، عبور آن از کلید فیوز و فیوزهای

اصلی مینیاتوری است. قسمت دیگر محل نصب کنتورها و بخشی دیگر مربوط به مینیاتوری هایی است که خروجی تابلو محسوب می شوند (شکل ۳-۳۳).

شکل ۳-۳۳

برای قسمتی از ورق جلوی تابلو که برای نصب کنتور سه فاز بریده شده کابل چهار رشته و برای سایر قسمت های بریده شده که مربوط به کنتور های تک فاز است، کابل دو رشته آورده می شود.

شکل ۳-۳۴

با توجه به شرایط محل نصب، در پشت تابلو و در چهار گوشه آن تکه فلزی را پیچ می کنند تا بتوان تابلو را با پیچ و روپلاک، بر روی دیوار نصب کرد.

شکل ۳-۳۵

کار عملی ۲: نصب تجهیزات و سیم‌کشی تابلوی اصلی برای یک ساختمان چهار طبقه تک واحدی زمان: ۱۰ ساعت

تجهیزات مورد نیاز

قاب(فریم) تابلو- کلید فیوز- فیوز مینیاتوری- سیم- سر سیم- مقره- شینه- لامپ سیگنال

مراحل انجام کار

- ۱- قاب تابلو و دیگر تجهیزات برای مونتاژ تابلو را از انبار تحویل بگیرید.
- ۲- کلید فیوز را در محل ورود کابل اصلی نصب کنید.
- ۳- شینه‌های تابلو را روی مقره‌های مربوط سوار کنید و آن‌ها را به کمک ابزار محکم نمائید.
- ۴- فیوزها را روی ریل‌های مربوط سوار کنید.
- ۵- لامپ‌های سیگنال را نصب کنید.
- ۶- در محل‌های لازم داکت کشی کنید.
- ۷- سیم‌کشی‌های لازم را برای تابلو انجام دهید.
- ۸- تابلو را در محل مناسبی نصب نمایید. در نصب تابلو تراز بودن را دقت کنید.

پرسش‌های پایان فصل

- ۱- در یک ساختمان مسکونی مدارهای مستقل روشنایی پیلوت، راه پله، آیفون، تابلو اعلام حریق ..... از کدام تابلو تأمین می‌شوند؟
- الف) تابلوی تقسیم واحدها   ب) تابلوی کنتور   ج) تابلوی اشتراکی   د) تابلوی خازن
- ۲- در صورتی که یک ساختمان مسکونی دارای آسانسور باشد تابلوی عمومی آن ..... است؟
- الف) سه فاز   ب) دارای کنتور   ج) تک فاز   د) دارای تابلوی جداگانه
- ۳- برای مدارهای ..... فیوز 10A و برای مدارهای ..... فیوز 16A باید به کار برد.
- الف) روشنایی - پریز   ب) پریز - روشنایی - خبری - روشنایی   ج) کولر - پریز
- ۴- تابلوی عمومی یک ساختمان چهار طبقه با فقط یک آسانسور و راه پله و پارکینگ و آیفون است. کدام گزینه در مورد آن صحیح است؟
- الف) چهار مدار خروجی دارد   ب) تابلوی سه فاز است   ج) تابلوی جداگانه لازم نیست   د) موارد ب و ج
- ۵- سطح مقطع سیم‌هایی که برای مدار روشنایی و مدار پریز تابلوها استفاده می‌شود به ترتیب از چپ به راست کدام است؟
- الف) $1/5$ و $2/5$ میلی متر مربع   ب) $1/5$ و $2/5$ میلی متر مربع   ج) $1/5$ و $2/5$ میلی متر مربع
- ۶- تابلو اصلی یک ساختمان سه طبقه با دو واحد آپارتمان در هر طبقه و دارای آسانسور ..... دارد
- الف) سه کنتور سه فاز   ب) چهار کنتور تک فاز   ج) شش کنتور تک فاز و یک کنتور سه فاز   د) هفت کنتور تک فاز
- ۷- تسمه‌های مسی در داخل تابلوهای برق جهت ورود برق به تابلو چه نامیده می‌شود؟
- الف) باسداكت   ب) شینه   ج) کابلشو   د) ترانشه
- ۸- کلیدهای MCB نوع ..... برای مدارات روشنایی و نوع ..... برای مدارت پریزها کاربرد دارند
- الف) C و B   ب) A و B   ج) L و C   د) A و B
- ۹- روشن بودن لامپ سیگنال روی تابلوها نشانه ..... است.
- الف) خطای برق گرفتگی   ب) وجود برق در تابلو   ج) خطای اتصال کوتاه   د) نبودن اتصالی در مدارها